

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Katedra náboženských štúdií
Hodžova 1, 949 74 Nitra

Univerzita Komenského v Bratislave
Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
Kapitulská 26
814 58 Bratislava

Nitra 13.08.2020

VEC: Oponentský posudok na habilitačnú prácu PhDr. Oľgy Gavendovej, PhD.

Autorka habilitačnej práce: PhDr. Oľga Gavendová, PhD.

Názov práce: Úloha čností v integrálnom rozvoji ľudskej osoby

Autorka predloženej habilitačnej práce sa zaoberá aktuálnou a zaujímavou témou, ktorá je obsahovo situovaná v prieniku medzi teológiou, filozofickou antropológiou a etikou cnosti. Cieľom práce je preskúmať, „akú úlohu zohrávajú čnosti v uskutočňovaní človeka ako osoby“ (s. 6). Tento pomerne široko stanovený predmet práce vhodne tlmočí to, čím sa autorka v práci zaoberá. Dá sa povedať, že jej nejde ani tak o rozvíjanie etiky cnosti, ktorá je dnes už samostatným smerom etického skúmania, ako skôr o podporenie tvrdenia, že cnosť zdokonaľuje *personálne* bytie človeka. Toto je aj základné stanovisko práce. Dôraz na personálne bytie človeka nie je pre katolícku teológiu, v kontexte ktorej sa uskutočňuje habilitácia PhDr. Oľgy Gavendovej, PhD., ani pre kresťanskú filozofiu či pre filozofiu, ktorá ostala otvorená metafyzickému skúmaniu, čímsi sekundárnym. Naopak, ako konštatuje samotná autorka, uchopenie osobného bytia človeka umožňuje chápať dokonalosť človeka integrálne, čo znamená vo vzťahu k Absolútnemu bytiu.

Práca je členená do deviatich kapitol. Prvá kapitola, v nadväznosti na autorov ako Clarke, Wojtyła, Guardini, Coreth, ponúka komplexne poňatý výklad toho, čo znamená byť osobou. Druhá kapitola zdôvodňuje stanovisko, že konaniu osoby je primerané konanie na báze cnosti.

Zároveň, prostredníctvom exkurzu do modernej etiky, ponúka zdôvodnenie príčin novovekého odklonu od konceptu cnosti a jeho náhrady konceptom povinnosti.

Pri tomto zdôvodnení autorka vyzdvihuje stanovisko G. Abbu, podľa ktorého (v preklade autorky) „čnosti nie sú v prvom rade účinkom cvičenia, prejavujúcim sa v charaktere subjektu, k čomu by subjekt bol už prirodzene pripravený, ale ide o umocnenie jeho aktívnych princípov, ktoré pozdvihujú jeho prirodzenú schopnosť urobiť činnosť tak dobrou, na čo individuum nie je prirodzene pripravené“ (s. 52). V úvode však autorka tvrdí, že „získavanie a rast čností si vyžaduje námahu a cvičenie“ (s. 6) a potreba cvičenia v sebaovládaní a obmedzovaní seba tiež vystupuje do popredia pri cnosti miernosti (askéze). Preto sa pýtam, ako rozumieť tomuto stanovisku G. Abbu? V čom je rozdiel medzi cvičením a umocňovaním aktívnych princípov? V čom sa líši askéza praktizovaná v rámci etiky povinnosti a v kontexte etiky cnosti?

V tretej až šiestej kapitole autorka objasňuje podstatu kardinálnych cností. Používa pritom diachronický prístup, ktorý jej umožní chápať štvoricu kardinálnych cností cez filozofické spytovanie minulých i súčasných autorov. Pri každej z hlavných cností vychádza z analýz diel Platóna, Aristotelovej Etiky Nikomachovej a Teologickej sumy Tomáša Akvinského. Pri každej analýze sa opiera aj o niekoľko kvalitných komentárov prednostne v českom a talianskom jazyku (Sorabji, Urmsón, Aubenque, Machula, Pieper, Reale, Abbà). Spomedzi súčasných autorov stavia na dielach Sponvillu, Guardiniho, Tillicha a ďalších. U týchto autorov sa stretávame s novým premyslením jednotlivých cností, ktoré sa spája nielen s posunmi dôrazov, ale aj s premenami názvov jednotlivých cností (napríklad miernosť sa stáva cnosťou askézy apod.). Toto je možné hodnotiť veľmi pozitívne, pretože tam, kde nadužívanie niektorých slov spôsobilo (takpovediac) ich vyprázdnenie od zmyslu, môže nový pojem a nové premyslenie spôsobiť aj oživenie záujmu. Pozitívny postoj možno uznať tiež snahe dr. Gavendovej pracovať aj s myšlienkami slovenských autorov, čím prispieva k vnútornej diskusii v rámci slovenskej vedeckej komunity.

V posledných troch kapitolách sa autorka venuje teologálnym cnostiam viery, nádeje a lásky. Východiskom priblíženia podstaty týchto cností je autorkina základná téza, podľa ktorej je potreba viery, nádeje a lásky súčasťou bytostnej otvorenosti človeka pre Boha. Opätovne sa tiež vracia k tvrdeniu o nedostatočnosti takého pohľadu na človeka, ktorý túto otvorenosť popiera. Zvláštnu kritiku venuje vybraným autorom filozofie existencie (Camus, Sartre) a naopak, impulzy pre podporu svojho stanoviska nachádza u autorov filozofie dialógu (Poláková, Marcel). Teologálnu cnosť autorka vymedzuje opakovane ako tú, ktorej pôvod je v dare, v milosti. V súčasnosti sa však poukazuje na to, že ani kardinálne cnosti nie je možné získať

bez Božej pomoci a že milosť je súčasťou vnútorného života človeka už v jeho prirodzenom rozvoji.¹ Aký je postoj autorky k tejto diskusii?

Je možné označiť viaceré oblasti, pre ktoré je práca prínosom, no vyzdvihnem predovšetkým kresťanskú pedagogiku. Návrat filozofie ku konceptu cnosti totiž umožnil pochopiť, že ak sa v pedagogike (alebo v pastorácii) pozerá len na skutky a ak človeka neoslovujeme ako jedinečné „Ty“, v nádeji na jeho osobnú odpoveď, potom vlastne nenapomáhame tomu, aby objavil seba pred Bohom a odpovedal na oslovenie Stvoriteľa (porov. s. 35). Gavendová veľmi dobre pripomína, že osobnému bytiu človeka zodpovedá také konanie, ktoré vychádza z osobného oslovenia a z vertikálnej vzťahovosti.

Práca je prínosná aj z toho hľadiska, že okrem staršieho prekladu Bogliolovej Etiky nemáme na Slovensku, nakoľko viem, novšiu a komplexnú literatúru, ktorá by rozvíjala etiku cnosti v tak tesnej nadväznosti na filozofickú antropológiu, ako to urobila dr. Gavendová. Práca tak môže slúžiť ako základná referenčná literatúra, zvlášť pre teológov, ale i filozofov, ktorí sa chcú zoznámiť s kresťanským personalizmom a etikou. Práca je tiež prínosnou pre výskum v etike cnosti. Súčasné skúmanie v tejto oblasti zahŕňa veľmi rôznorodé teórie cnosti, vrátane tých, ktoré nepracujú s náboženskými ani metafyzickými predpokladmi. Pojem cnosti sa preto často nahrádza pojmom charakteru a jeho skúmanie sa stále viac presúva do empirickej a psychologickéj roviny.

Práca je vypracovaná precízne, štýl písania je veľmi zrozumiteľný a základná téza je argumentačne dobre podporená. Autorka v práci preukázala znalosť základných antických a stredovekých teórií cnosti, ako aj viacerých autorov súčasného myslenia. Preto odporúčam danú prácu na obhajobu na získanie vedecko-pedagogického titulu docent v odbore katolícka teológia.

doc. Mgr. Andrea Blaščíková, PhD.

---

¹ Porov. O'MEARA, Thomas F.: Grace as a Theological Structure in the *Summa theologiae* of Thomas Aquinas. In: *Recherches de Théologie et de Philosophie Médiévales*, roč. 55, 1988, s. 130-153. O'MEARA, Thomas F.: Virtues in the Theology of Thomas Aquinas. In: *Theological Studies* 2, roč. 58, 1997, s. 254-285. McDONOUGH, W.: „Caritas“ as the „Prae-Ambulum“ of All Virtue: Eberhard Schockenhoff on the Theological-Anthropological Significance and the Contemporary Interreligious Relevance of Thomas Aquinas's Teaching on the „Virtutes Morales Infusae“. In: *Journal of the Society of Christian Ethics*, roč. 27, 2007, č. 2, s. 97-126.